

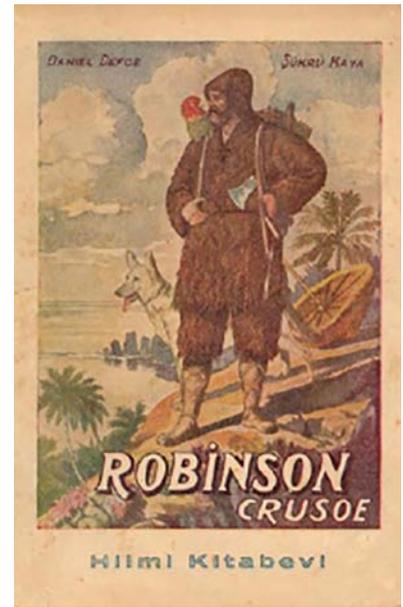
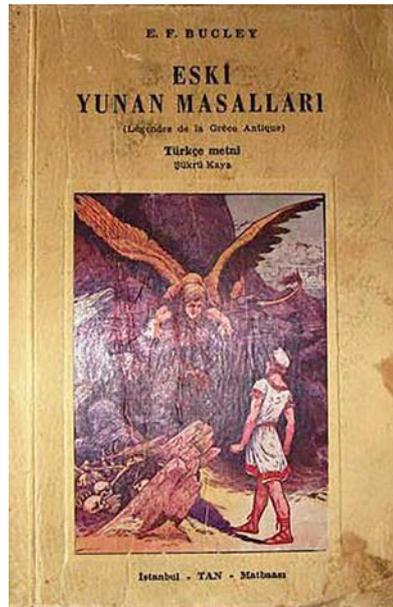
OLD TALES OF GREECE, THE ANZACS AND ATATÜRK

Cengiz Özakıncı

Şükrü Kaya, who worked as *Minister of Interior* and *Deputy Minister of Exterior* during Atatürk's time, was not only a statesman, but also a writer and translator. He had translated works such as Daniel Defoe's "*Robinson Crusoe*", Henry Beraud's "*Le Martyre de l'obèse*", Charles Rist and Charles Gide's "*Histoire des Doctrines Economiques depuis les Physiocrates jusqu'a Nos Jours*", Buckley's "*Old Tales of Greece*" and Albert Mathiez's "*La Révolution française*" into Turkish.¹

Şükrü Kaya together with Atatürk (17.06.1932-Ankara)

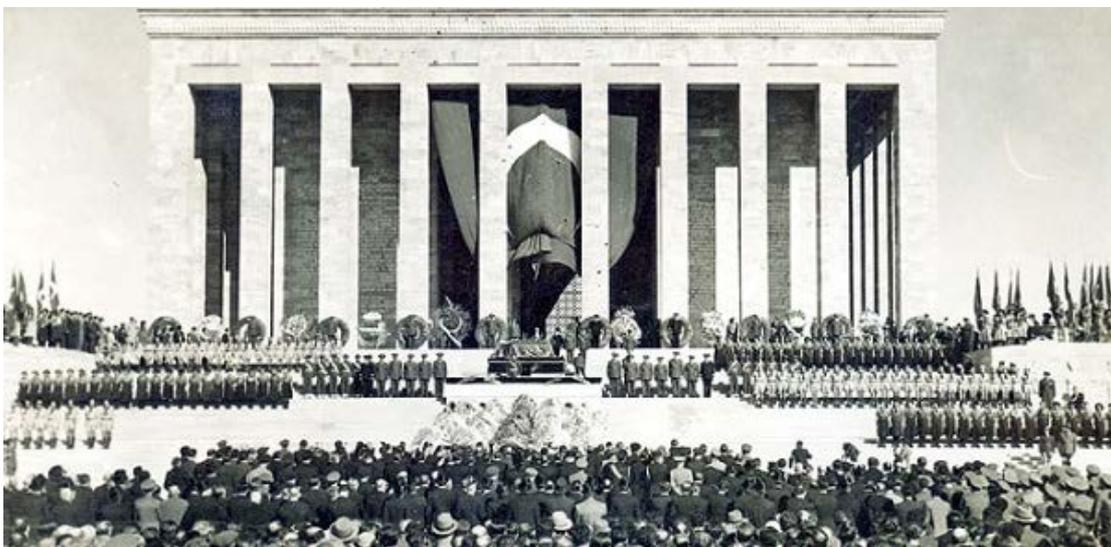
Şükrü Kaya (b.1883-d.1959) and the covers of the Turkish translations of the books "Old Tales of Greece" and "Robinson Crusoe" published in 1949.

Kaya's translation of "Old Tales of Greece" published in 1949 is of importance to our subject because while in Atatürk's time, the Turkish History Thesis (that **civilization was born in Central Asia and spread to the West and Europe through migration**) was taught in History course books, right after Atatürk's death in 1938, this thesis was abandoned; instead the view **We will join the Western Civilization; what created European civilization is "Ancient Greek Humanism" and the "Greek Miracle"; to join Western Civilization, "Humanist Virtue" should be instilled in the young generations in schools and in the whole society by community centers; to this purpose, we should teach Ancient Greek Literature, Homer, and make the society adopt these through theater, opera, etc.** became dominant in the National Education and Culture policy of the state. One day after Atatürk's death, on November 11, 1938, Şükrü Kaya, who had resigned from his position as Minister, stated in the preface he wrote to the 1949 print of his translation of "Old Tales of Greece" that he himself also shared this view, using the following words:

"The learning doctrine of the Renaissance period called Humanism starts with the re-study and imitation of Greek, Roman, and other classical legends (myths, tales). (...) In Europe, the Renaissance period started with the translation of Greek and Roman literature and philosophy into European languages. Homer, Hesiod, and Virgil are the most important classics translated. (...) When my children were in high school, we would sometimes translate parts (of Buckley's book "Old Tales of Greece") together. Some teachers and writer friends who saw the original and the translation of the book insistently repeated that its publication would be beneficial for the youth and worthwhile. (...) If it is of use, however limited, to the country, the honor of service belongs to those friends who gave the courage to have it printed."

What Kaya defined as the "humanist doctrine" in the "Old Tales of Greece" was the (anthropomorphist and mystical humanist) belief system that viewed god as an entity in a human form, and that deified successful humans. While the society was imbued with "Ancient Greek Humanism" by the state after 1938, Atatürk who had gained success throughout his life with his many superior achievements, had started to be commemorated in ceremonies organized within this view. "Humanist" writers praised Atatürk with expressions resembling the "person-deity" exaltations in Ancient Greek Literature; the Mausoleum built for Atatürk was being designed in line with the movement that the state adopted as educational and cultural policy.

Ataturk's mortal remains that were preserved in the Ethnographic Museum would be moved to the completed Mausoleum on his 15th death anniversary on **November 10, 1953** with a great state ceremony.

Atatürk's mortal remains are being moved to the Mausoleum with a state ceremony on November 10, 1953.

Days in advance, newspapers had started to make special announcements related to this ceremony; the Dünya newspaper directed by Falih Rifki Atay had published a six pages long "Atatürk Supplement" on November 10, 1953. In his article covering the front page of this supplement, Ruşen Eşref Ünaydın compares Atatürk to "(the person-deity) Athena in Phidias' (Ancient Greek Temple) Parthenon" and to "Hermes, which Praxiteles deified"; he likened Atatürk, whom he considered superior to them, to "Zeus (the ruler god of the Ancient Greeks) who descended from Mount Olympos with storm and lightning". In his article titled "Death Year" published on the 3rd page, Falih Rifki Atay described Atatürk as "more legendary than Homer's heroes in the Iliad", which is considered to be the masterpiece of Ancient Greek Humanism. The special interview with Şükrü Kaya, who had translated Buckley's "Old Tales of Greece", was published on the 5th page of the "Atatürk Supplement" with the following heading:

The speech that Atatürk wanted to be delivered addressing the whole world
Atatürk's dinner table was a talking place on country issues.

A memory of a dinner table
Narrator: Şükrü Kaya
Writer: Yekta Ragıp Önen

10 Kasım 1953
DÜNYA
BEŞ

Atatürk'ün, bütün cihana hitaben söylenmesini istediği nutuk

Atatürk'ün sofrası, memleket meselelerinin konuşulduğu bir yerdi. Bir sofranın hatırası

Büyük asker, büyük inkılapçı, büyük insan Atatürk'ün rakım arkadaşlarından sayın Şükrü Kaya'nın evindeyim. 10 Kasım arifeinde, kendisinden asır Atatürk'e ait hatıralarını dinliyorum. Bunu, ben rica ettim ki de, "Gel bakalım, konuşuruz" demişti.

MİLLî Mücadele ve işbirlik tarihinde idare adamı olarak vazife alan değerli meslektaşım Şükrü Kaya'nın Atatürk'e ait hatıraları o kadar zengin ki... Kendisini hatırlar seline kapırmış, derin bir heyecan bir vedâ içinde anlatıyor. Not alıp bunları yazmaya imkân yok!

Atatürk'ün görüşü, düşüncü, hissediciliği, insanlık, etfendilik taraflarını, hükümlerle işah ediyor, o; heyecanla başka yeni hatıralar anlatıyor. Ve ben, "Büyük insan"ın büyüklüğünü kavrayamadığım acil işime dönüşüyorum.

Sayın Şükrü Kaya, Atatürk'le beraber geçirdiği günleri elbetteki yazacaktır, ben, hatıraları hatırasından ancak bir iki taneisini buraya nakledeceğim.

Büyük insan Atatürk'ün insan Atatürk'ün bekmez: İşleri Bakımı Şükrü Kaya, Çanakkale mütakazzada tefişe geçecek. Veda için sıvaz ettiği zaman Atatürk şöyle diyor:

— Çanakkale'yi ziyaret ettiğin zaman aziz şehitlerini de ziyaret edeceksin. Bu vasiyeti yapacağına şüphe yok! Yalnız nasıl bir nutuk söyleyeceksin! Ben söyleyeyim; buradan vatan aziz şehitlerini sırtımda taşıyarak anımsayacağım diyeceksin. Mehmetçik şehidinin başında, dilinin bütün talikatıyla konuşacaksın. Burada rahat ve huzur içinde yatmış, di-

yeceksin. Siz olmasaydınız, siz göğüslerinizi çelik kalelere sırtımda taşıyarak, bu boğaz asır, İstanbul işgal edilir, vatan toprakları istilâya uğradı, diyeceksin.

— Evet, böyle konuşacağım!
— Hayır, hayır!.. Sen böylenin üstünde çok daha başka konuşacaksın. Dünyaya hitap edeceğine konuşacaksın. Orada, Çanakkale'de yalnız bizim şehitleri değil, bu toprak üstünde kanlarını döken insanları da o kahraman muharipleri de hürmetle, saygıyla anacaksın!

— Pasam, ben bunu yapmam, çünkü bu sözler ancak sizin söyleyebileceğiniz yüksek sözlerdir.

Anlatılan:
ŞÜKRÜ KAYA
Yazan:
Yekta Ragıp ÖNEN

— Söyleyeceksin! Çanakkale'den cihana karşı böyle konuşacaksın. Senin böyle konuşman istemiyordum!

Şükrü Kaya, Atatürk'ün yanından ayrılıyor, ve gece toktar buluşuyorlar. Atatürk, Şükrü Kaya'ya uzun bir kâğıt uzatıyor. Bu, Çanakkale'de söylenmiş mektup. Atatürk'ün yazdığı mektup. Ve Şükrü Kaya, bu nutku alıp Çanakkale'ye gidiyor, orada Mehmetçik'in mezarı başında bu mektubu söylüyor. Nutukta, Şükrü Kaya'nın yabancılara muhariplere hitaben belirttiği cümleler şunlar:

"Bu memleketin toprakları üstünde kanlarını döken kahramanlar! Burada bir dost vatan topraklarıdır. Huzur ve sükun içinde, uyuyunuz. Sizler, Mehmetçiklerle yan yana, koyun

kuynasınız. Uzak diyarlardan avıtlarını harbe gönderen anılar. Göz yaşlarını dinliyor, avıtlarını, bizim bagrımsızdır. Huzur içinde rahat uyuyacaksınız. Onlar, bu toprakları canlarını verdikten sonra, artık bizim evlatlarımız olmuştur."

Şükrü Kaya, Atatürk'ün, top rakında yendiği milletlere karşı gösterdiği yüksek insanlık hislerinin ifadesini taşıyan cümleleri, Çanakkale'de söylüyor. Ankara'ya dönüşüyor.

Meğer, Mehmetçik şehidinin başında söylenen bu sözleri yazdığı yazıyor, ta Avusturya, Yeni Zelanda'dan güncere sonra mektupları geliyor. Gözleri yaşlı anılarından, kardeşlerden, sıvazı şahadetlerinden, sekişlerinden. Şükrü Kaya, bu konuşmasından dolayı tebrik ediliyor, takdir ediyor.

Oysa ki, söz, büyük askere aittir. Ve o büyük asker, dün yendiği milletlere karşı, diğ-manlık hissi beslemekte, en insan, en medani hilerle, dost, ilk elini uzatmaktadır. Ve bu, Türkiye Cumhuriyetinin, 1. cümleli makama, sivilizasyonudur. Yurtta sulh, cihanda sulh. Atatürk'ün bu vicesini dünya milletleri arasında düşmanlığın unutulmasından aldığı nasil bellil.

ATATÜRK'ÜN SOFRASI
Atatürk'ün sofrası mehurdur, bu sofraya, öyle bazı kimselerin zannettiği gibi, öğünce ilemi yapılan bir sofraya değildir. Memleketin nice büyük işleri bu sofrada konuşulmuş, hem de saatlerce, günlerce konuşulmuş, ondan sonra kararlar verilmiştir. Yani çok işli meseleler sonra ele alınmış ve sükun içinde, uyuyunuz. Sizler, Mehmetçiklerle yan yana, koyun

Atatürk, ilgili Bakanları çağırır. Bakanın inşaatı yeter bulmazsa, umum müdür plânlı davet edilir, derin derin görüşülür... Bütün işler güne sığınmadığı için, Atatürk istirahatı icap ettiği zaman bile, yine memleket işleriyle yakından alakalıdır. En ince teferuatına kadar, her şeyi öğrenmek ister. Kendisi şöyle derdi: Sofram açıktır. Güzel bir taraf yoktur. Ve yine sandığı gibi, Atatürk fazla içki içmezdi. O, 7 - 8 saat zarfında, normal içki içenden daha az içki kordu ağınalı.

Atatürk, kendisinin çok içki içtiği şeklinde halkın kulağına ulaşan ve dilinde dolğanları bilirdi. Bu yanlış sehabı, ortadan silmek için, herkesin önünde sofraya oturur, içerdii.

Bir gece, İzmir'de seyahat için, Kordonboyunda bir eve misafir oluyor. Evini, caddeye bakan taraftaki camlı kimsa sofra kurulmuştur. Oysa arkadaşlarıyla beraber oturuyor, halk, caddeye dolmuş, tapmıştır. Birbirinin üstünden Atatürk'ün sofrasını istemek istemektedir. Atatürk nasıl ve ne kadar içiyor? Yaver, cama doğru ilerliyor, ve perdeleri çekip kapıyor. Atatürk, bunu görüyor, yaverini yanına çağırıp şöyle diyor:

— Perdeleri aç! Görsünler! Yaver perdeleri açıyor ve Atatürk kendisine merakla bakantara iftihar ederek yemeyi niyetliyor. Vakit hayli ilerlemiştir, kalabalık ve teccesüsünü gidemiyor, dağılmıştır. Hatta kimseler kalkmamıştır. İşte o zaman Atatürk yaverine hitap ediyor:

— Sımdı kapa artık perdeleri. Ve biraz sonra da istirahata geçiliyor.

Atatürk, Şükrü Kaya ve Kızım Özalp ile birlikte

Bir hatıra Atatürk'e böyle dedirtmiş:

Ata Erci'den birisi varmış. Vergi borcundan Botay, kendisi tabibata uğrayınca, çub boyu kavuğu atıp komünist neh-re kimisi, sağımı imiş!

Ata İhtim İptihâç, okudukca "Aklima hep o Ata geliyor" dermiş. Sayın Şükrü Kaya, Atatürk'ün ruhunun muaszer olmasına için, şöyle diyor:

— Atatürk'e, Ata denilmesin! Ne kadar rahat uyuyacaktır!

Şükrü Kaya'nın anlatıklarında bir kaç hatıra, noksan de olsa, buraya nakledebilmekten duyduğum bahıyarlık derindir. Muhbir meslektaşım, 1953'te tabiri ki, hatıralarını tamasını yazacak, ve memleketle hediye edecektir. Atatürk'e ait hatıraları saklamak, nisyanaya gömmek kimsenin hakkı değildir. Hele arkadaşlarımız. Milletini, malını, millete vermek istemiyor. Büyük insanı ebedi istirahatgâhına verdiğini buğunsun. Atatürk'e ait bilgi taşıyanları vasiyete davet ediyoruz.

ŞÜKRÜ KAYA'NIN İSTİFA MESELESİ

Şükrü Kaya, iki defa Atatürk'e istifa mektubu vermiş, fakat asla hiç bir zaman, büyük adam, bunları yüzlenmemişti.

Bir defasında mektubu yazmış, Atatürk okusun diye röde dâimiyetini cebine koymuştur. Şükrü Kaya merak içindedir. Ertesi gün kendisiyle karışalmıştır. Fakat, Atatürk'ün çehresinden hiç bir şey okuyamaz maktadı. Acaba, Atatürk mektubu cebinde bulup okumadı mı? Büyük bir merak değil mi? Bu merak nasıl giderilirdi. Giderilirdi. Bulduğu kâğıt parçaları mektubun okunduğunu göstermektedir. Fakat büyük adam, hizmetinden memnun olduğu iş arkadaşının feda etmekte mektubu bulmasını gözi, okumaması gibi görürdü.

BENİM ADIM ATATÜRK!
Atatürk'ün alınlandığı mühim bir nokta var: Gazetelerden, kendisine "Ata" denilmesini okudukca şöyle derdi:
— Benim adım Ata değil, Atatürk'tür! Ben gazeteler neden böyle yazıyorlar?

The special interview with Şükrü Kaya on the 5th page of the Atatürk Supplement published by the Dünya newspaper of 10.11.1953. (Personal Archive of C. Özakıncı)

Y. R. Önen reported his interview with Kaya to his readers as follows:
I am in the house of Şükrü Kaya, a close friend of the great soldier, great revolutionary, and great human Atatürk. On the eve of November 10, I hear from him his memories of Atatürk. I had requested this from him, and he had said "Alright come and we'll talk". As a state administrator who served in the historical period of the War of Independence and

revolution, my valuable colleague Şükrü Kaya's memories of Atatürk are so rich... He has been wholly absorbed by a flood of memories, **and is telling them with deep excitement, in ecstasy. It is impossible to take notes and record them.** He describes Atatürk's views, thoughts, sensations, humanity, and gentlemanly sides with events; **as he gets more excited**, new memories flood back, and I find myself **falling short of grasping** the greatness of the "Great Human". Dear Şükrü Kaya will of course write about the days he spent together with Atatürk, but I will report only one or two memories from his treasure.

Great human: Atatürk

Look at "Human Atatürk": Minister of Interior **Şükrü Kaya** is going to go **on inspection in the Çanakkale territory. When he visits Atatürk to say goodbye**, Atatürk says:

- When you visit Çanakkale, **you will also visit our glorious martyrs.** No doubt you will fulfill this duty! Yet, what kind of speech will you give? I'll tell you; you will say *glorious martyrs that lie here, we commemorate you with reverence and respect. By the side of the Mehmetcik monument*, you will speak with all the eloquence of your tongue. You will say *Rest here in peace and quietude. If you had not been there, if you hadn't used your chests as shields against steel fortresses, this strait would have been passed, Istanbul would have been occupied, our country's lands would have been invaded.*

- Yes, I will say that!

- No, no! ...You shall speak very differently, beyond this. You shall speak **as if addressing the whole world.** There in Çanakkale, you shall commemorate with reverence and respect not only our martyrs, but also the people who shed their blood on our soil and the brave warriors!

- Pasha, I cannot do that because these words are the sublime words that only you can utter.

- You shall say them! You will speak in this way **from Çanakkale to the world.** You should speak in that manner!

Şükrü Kaya leaves Atatürk, and at night they come together again. **Atatürk, hands a long sheet of paper to Şükrü Kaya. It is the speech that Kaya will deliver in Çanakkale. Atatürk prepared it himself.** And Şükrü Kaya takes this speech, goes to Çanakkale, and delivers the speech **by the graves of the Mehmetcik.** The statements in the speech that Şükrü Kaya utters **to address the foreign warriors** are the following:

"Heroes that shed their blood on the soil of this land! Here you are in the soil of a friendly country. Rest in peace and quietude. You lie side-by-side, bosom-to-bosom with the Mehmetciks. Mothers who sent their sons to war from faraway lands. Wipe away your tears, your sons are in our bosom. They are in peace and they will rest peacefully here in tranquility. After they gave their lives on this land, they became our sons."

In Çanakkale, Şükrü Kaya utters the sentences that reflect Atatürk's high humane feelings towards the nations he defeated on his soil, and he returns to Ankara.

It turns out that, **there are some journalists² that record these words which is uttered by the side of the Mehmetcik Monument. They report these words to their newspapers, and the speech spreads to the world.** Not more than a week later, **Şükrü Kaya is flooded with telegrams; days later, letters arrive all the way from Australia and New Zealand**, from mothers eyes in tears, brothers, political figures, soldiers... Şükrü Kaya is congratulated for his speech and appreciated.

However, **the discourse belongs to the great soldier.** And this great soldier does not bear feelings of enmity to the nations he defeated yesterday, but with the most humane and civil feelings, he extends the hand of friendship. And he **makes the Minister of Interior of the Republic of Turkey voice this. Peace at home, peace in the world!..** How obvious it is that Atatürk took this dictum from the fact that enmity was forgotten among world nations!

(...) The happiness I feel for **recounting here some of Şükrü Kaya's memories, though incomplete**, is deep. My honorable colleague will quite naturally write all his memories and present it as gift to the country. (...)

After retrieving Şükrü Kaya's speech that he delivered by the Mehmetcik Monument from the Hakimiyeti Milliye newspaper of **26.08.1931**, we published it in full as a **reprint** for the first time in the March 2015 issue of our magazine, and it became evident that these words did not exist in the speech.

AUSTRALIAN WAR MEMORIAL

H11912

The Mehmetcik Monument by which Şükrü Kaya delivered the speech on 25.08.1931

Mehmetcik Monument, after rebuilding.

These words addressed to the Anzac (Australia and New Zealand) soldiers who died in the 1915 Battle of Gallipoli, were made up using poetic expressions resembling those of Ancient Greek heroes by the translator of "Old Tales of Greece", Şükrü Kaya, who adopted "*Ancient Greek Humanism*" and who was **deeply excited, in ecstasy**, during an interview in 1953 with a journalist who listened to him **without taking notes** of his narration.³

Turkey had joined the United Nations, the USA, and England in the Korean War in 1950. In Korea, the Turkish Brigade had met the ANZACS coming from Australia. The Anzacs and Turks, who had been on the enemy fronts in Gallipoli in 1915, this time, had

become allies in Korea in 1950-1953. In fact, the Anzacs had performed the April 25, 1915 Gallipoli Campaign Anniversary ceremonies of the years 1951 and 1953 together with the Turkish Brigade in Korea, and the Korean War had ended in July 1953.

The first meeting of the Turkish Brigade and the Australia-New Zealand Anzac troop in Korea (Anzac soldiers in the right top corner)

AUSTRALIAN WAR MEMORIAL

157556

The Turkish Brigade and Australia Anzac troop on April 25, 1953 at the 38th anniversary ceremony of the 1915 Gallipoli Campaign, standing in silence.

The Turkey-Australia friendship was built by the soldiers of the two countries on the fronts.

This friendship does not need the words of Şükrü Kaya that he produced in **ecstasy** on November 10, 1953.

¹See: Aslı Ekmekçi, "The Shaping Role of Retranslations In Turkey: The Case of Robinson Crusoe" Dokuz Eylül University, Master's Thesis, English, 2008.

² In Uluğ İğdemir's translation: "foreign newsmen" (Atatürk And The Anzacs, p. 40). But, in the original newspaper, there is no "yabancı"="foreign. There are only the words: "bir kaç gazeteci". ("Bir kaç = few, some" - "gazeteci=Journalist")

³ Elsie Finimore Buckley, "Old Tales of Greece" 1908.,p. 347: "*O father Zeus," he prayed, "who rulest upon Ida, before thee do I burn the body of my son, and before my friends and before my foes, that they both may see it. May the wine which I pour forth upon his body be a libation of peace, that by his death he may join together in friendship those hands which by his sin he made to draw the sword upon each other. O Zeus almighty, grant my prayer!"* The people bowed their heads as they heard, and the old man poured forth the last libation. The salt tears ran from his eyes and fell upon the body of his son, and washed away from his mind all memory of his sin and cowardice, and only the image of him remained as he had been when he came in his youth and beauty for the winning of the bull. So can the hand of death wipe out all ugliness and wrong.